TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-12

KONU CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ŞİİR

SAF (ÖZ) ŞİİR

Cumhuriyet Dönemi'ndeki toplumsal değişimler edebî türlerin hepsine yansımıştır. Şiir de bu toplumsal değişimlerle beraber değişip gelişmiştir. Cumhuriyet Dönemi şiirinde birbirini izleyen, birbirine tepki olarak doğan, gelişen farklı şiir anlayışları ortaya çıkmıştır. Türk şiirinin hem içerik hem de şekil yönünden köklü bir değişikliğe uğramasına zemin hazırlayan bu anlayışlardan birisi saf şiir anlayışıdır.

Saf şiir anlayışı, Türk edebiyatında özellikle 1940-1960 yılları arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Asaf Halet Çelebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Behçet Necatigil gibi sanatçılarla önemli bir şiir geleneği hâline gelmiştir.

Saf şiir, şiirde dili her şeyin üstünde tutmuş ve divan şiirinin biçimci yapısından da etkilenmiştir. Bu anlayışla yazılan şiirlerde ahenk, güzel ve etkili söyleyiş önemlidir. Bu şiir geleneğinde amaç, dilde saflaşmayı sağlayarak rahat söyleyişi bulabilmektir. Saf şiirde siyaset ve toplumcu görüşler şiirin dışında bırakılmıştır. Masal, rüya, mit, zaman gibi düşsel temaların yanı sıra aşk, ölüm, ayrılık, yalnızlık gibi bireysel temalar da bu şiirlerde sıklıkla işlenmiştir.

Saf şiir sanatçıları, şiirselliği sadece ölçü ve kafiyenin gücünde değil imgelerin yeniliği, tazeliği, şiirde seçtikleri kelimelerin oluşturduğu ses ve uyum zenginliğinde aramışlardır. Öncülüğünü Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim'in yaptığı saf şiir anlayışının oluşmasında Fransız edebiyatında ortaya çıkan sembolizm akımının etkisi vardır.

SEMBOLİZM

Sembolizm, şiirde gerçekçiliği savunan parnasizm akımına bir tepki olarak XIX. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Sembolist sanatçılar, şiirde kendi izlenimlerine ağırlık vermişler; biçimi, anlam kapalılığını, ahengi, müzikaliteyi her şeyden üstün tutmuşlardır. Duyguları kelimelerin ses değeriyle sezdirme, onların şiirlerinin başlıca özellikleridir. Dış dünyadan algıladıklarımız sembolizme göre dış gerçekliğin kendisi değil onlarla ilgili birtakım izlenimlerdir. Bu da kişiden kişiye değişen bir olgudur.

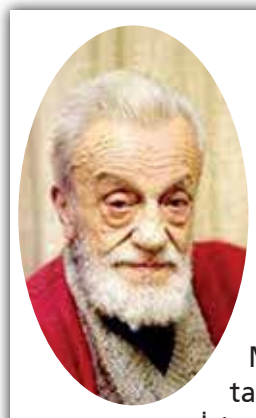
Bu durum şairin algılarını kendi iç dünyasına çevirmesini sağlar. Ancak onlar iç dünyalarını simgelerle anlatmışlardır. Açıklığa değil kapalılığa, anlatmaya değil sezdirme ve telkine yönelmişlerdir. Charles Baudelaire (Şarl Bodler), Arthur Rimbaud (Artür Rembo), Paul Verlaine (Pol Verlen), Stephane Mallarme (Stefan Malarme), Paul Valery (Pol Valeri) dünya edebiyatında sembolizmin öncü isimleridir. Türk edebiyatında ise Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas şiirlerinde sembolizm akımının etkilerinin görüldüğü sanatçılardır.

AHMET HAMDİ TANPINAR

Cumhuriyet Dönemi şair ve yazarlarındandır. İstanbul'da doğan sanatçı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi. Tanpınar, çeşitli okullarda öğretmen olarak çalıştı; İstanbul Üniversitesinde Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğü yaptı. Milletvekilliği, Millî Eğitim müfettişliği görevlerinden sonra akademisyenlik hayatına devam etti.

İlk şiiri olan Musul Akşamları 1920'de Altıncı Kitap adlı eserde yayımlandı. Başta şiir olmak üzere roman, tiyatro, edebiyat tarihi araştırmaları gibi alanlarda eserler verdi. Şiirlerinde "müzik, rüya, hayal, zaman, sonsuzluk" temalarını sıklıkla kullanan sanatçı; bir yandan Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim bir yandan da Nerval, Valery gibi Fransız şairlerden etkilendi. Şiirlerinde imaj, müzikalite kaygısı taşıyan Tanpınar; şiirlerini Şiirler adı altında topladı. Hikâye ve romanlarında zaman, rüya, psikolojik anlar, bilinçaltı gibi temalar yer aldı. Beş Şehir, deneme; Abdullah Efendi'nin Rüyaları, Yaz Yağmuru hikâye; Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler, Mahur Beste roman türünde yazdığı eserlerden bazılarıdır.

NECİP FAZIL KISAKÜREK

Cumhuriyet Dönemi şair ve yazarlarındandır. İstanbul'da doğan sanatçı, Bahriye Mektebinde eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde okudu. Ardından Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi ancak oradaki öğrenimini yarıda bırakıp yurda döndü. Çeşitli gazetelerde fıkra yazarlığı yapan sanatçı, Ağaç ve Büyük Doğu adlı dergileri çıkardı.

Şiir yazmaya Millî Mücadele yıllarında başladı ve ilk şiirlerini Yeni Mecmua'da çıkardı. Tekke şiirinden etkilenerek yazdığı şiirlerini modern Fransız şiirinin ölçütleriyle buluşturması dikkat çekicidir. Ruhsal çalkantılarını yansıtan bireysel ve duygusal nitelikli ilk dönem şiirlerinden sonra dinî-mistik bir anlayışı benimsedi. Şiir tekniğine hâkim ve dili kullanmakta oldukça başarılıdır. Kısakürek, 1943'ten sonra din ve siyaset alanlarına yöneldi. Şiirin dışında inceleme-monografi, makale, fıkra, anı, tiyatro türünde eserler verdi. Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi, Sonsuzluk Kervanı, Çile şiir; Ruh Burkuntularından Hikâyeler, Birkaç Hikâye, Birkaç Tahlil hikâye; Tohum, Bir Adam Yaratmak, Künye, Sabırtaşı, Para tiyatro türündeki eserlerinden bazılarıdır.

SORULAR

Soru 1

Necip Fazıl, ilk dönem şiirlerinde şekille muhtevayı birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılmaz unsurlar olarak değerlendirmiştir. Bu tarz şiirin özellikleri sonraki şiirlerinde de görülür. Daha çok, muhtevaya dayanan bir şiir kurma çabası içinde olmasına rağmen şeklin edebî eser üzerindeki belirleyiciliğine dikkat etmiş ve şeklin sağladığı imkânlardan geniş ölçüde yararlanma yoluna gitmiştir. Onun şiirlerinde lafı uzatma, fazla söz, açıklayıcı ve yorumlayıcı bilgi, hikâye etme, espriye başvurma, zekâ oyununa gitme yoktur. Yahya Kemal'de olduğu gibi "mükemmel" olanı yakalamaya çalışmıştır.

Bu parçada sözü edilen sanatçının benimsediği şiir anlayışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Saf şiir
B) Toplumcu şiir
C) Birinci Yeni
D) İkinci Yeni
E) Divan şiiri

Cevap: A

Soru 2

Millî Mücadele'nin heyecanlı yıllarında, (1901-1962) millî duyguları derinden yaşaması, hayatta asla feda edilemeyecek değerleri tanıması onun sadece şiirlerine değil, roman ve hikâyelerine hatta denemelerine derinden tesir etmiştir. Zaman, ruh ve aşk kavramlarının zengin imajlarla işlendiği şiirlerini yazmakta son derece titiz davranmıştır. Öğrencisi olduğu Yahya Kemal'e hayranlığına rağmen belki de onun taklitçisi durumuna düşmemek için tarih atmosferini şiirinden uzak tutmuşsa da yine en çok, "Bursa'da Zaman" şiiriyle tanınır. Zamanı, geçmiş, yaşanan an ve geleceğin birlikte idrak edildiği bir bütün hâlinde görür. Başlangıçta heceyi kullanmasına rağmen, sonraları serbest şiire geçmiştir. Folklordan daima uzak durmuştur. Yahya Kemal ve Valery'den aldığı "mükemmellik" anlayışına ulaşma çabasında rüya ve masaldan hareketle duygu ve düşüncelerini "ses" hâline getirir. Varlığın sırlarını sembollerle anlatır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Cahit Sıtkı Tarancı
B) Ahmet Hamdi Tanpınar
C) Necip Fazıl Kısakürek
D) Fazıl Hüsnü Dağlarca
E) Ahmet Muhip Dıranas

Cevap: B

Soru 3

Artık donuk bir cam var mavi gökler yerinde
Güneşi benden çalan o <u>sıcak</u> bakışlardır
Ve yazı o götürdü mutlak beraberinde

Bu parçadaki altı çizili sözcüğün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sıcak yer
B) Havadaki yüksek ısı
C) Dostça olan, sevgi dolu
D) Isısı yüksek olan, çok ısınmış
E) Yakmayacak derecede ısısı olan

Cevap: C